

AUTOREFERAT

przedstawiający opis osiągnięć naukowych

dr inż. Joanny Kosmaczewskiej

Poznań 2016

1. Imię i nazwisko: Joanna Kosmaczewska

2. Posiadane dyplomy:

- 16.02.2007: Doktor nauk rolniczych w dyscyplinie agronomia,
specjalność: ekonomika gospodarki żywnościowej,
Wydział Rolniczy, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
Temat rozprawy doktorskiej:
Wpływ agroturystyki na rozwój ekonomiczno-społeczny gminy.
Promotor: dr hab. S. Bosiacki, prof. nadzw. AWF w Poznaniu
Recenzenci: prof. dr hab. M. Sznajder, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
dr hab. J. Sikora, prof. nadzw. Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
- 01.07.2002: Magister na kierunku Zootechnika, w zakresie Agroturystyki
Wydział Hodowli i Biologii Zwierząt,
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
Temat pracy: *Strategia rozwoju agroturystyki w powiecie gnieźnieńskim*
Promotor: dr hab. S. Bosiacki, prof. nadzw. AWF w Poznaniu

3. Dotychczasowe zatrudnienie

- 28.09.2011 – obecnie Adiunkt w Katedrze Gospodarki Turystycznej, Wyższa Szkoła
Gospodarki w Bydgoszczy,
- 01.09.2007 - 31.08.2015 Adiunkt w Zakładzie Ekonomiki Turystyki i Marketingu,
Katedra Ekonomiki i Organizacji Turystyki,
Wydział Turystyki i Rekreacji, Akademia Wychowania
Fizycznego w Poznaniu
- 01.09.2005- 31.08.2007 Pracownik naukowo-dydaktyczny (asystent) w Katedrze
Ekonomiki i Organizacji Turystyki, Wydział Turystyki i
Rekreacji, Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu.
- 01.09.2007 – 31.08.2010 Adiunkt w Wielkopolskiej Wyższej Szkole Turystyki
i Zarządzania w Poznaniu
- 01.09.2002 - 31.08.2005 Samodzielny technik inżynierijsko-techniczny,
w Katedrze Ekonomiki i Organizacji Turystyki,
Wydział Turystyki i Rekreacji, Akademia Wychowania
Fizycznego w Poznaniu

4. Jako główne osiągnięcie naukowe wskazuję monografię:

Joanna Kosmaczewska: Turystyka jako czynnik rozwoju obszarów wiejskich, Wyd. Naukowe Bogucki, 2013, ISBN 978-83-7986-000-5, s. 255 (Punktacja Ministerstwa: 25.000)

Recenzenci wydawniczy:

Prof. dr hab. Irena Jędrzejczyk, prof. Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie,

Prof. dr hab. Kazimierz Kuciński, prof. Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie

W podejmowanej przeze mnie pracy naukowej skupiłam uwagę na zagadnieniach dotyczących rozwoju lokalnego obszarów wiejskich poprzez rozwój funkcji turystycznej tychże obszarów. Przedmiotem moich naukowych zainteresowań była pierwotnie agroturystyka i jej wpływ na lokalną gospodarkę, jednak z czasem zakres stawianych pytań badawczych doprowadził mnie do znacznie szerszych rozważań i poszukiwań modelowego aktywizowania rozwoju obszarów wiejskich poprzez rozwój funkcji turystycznej. Stawianie bowiem turystyki w roli funkcji pozarolniczej obszarów wiejskich, która w łatwy sposób przynosi jedynie korzystne efekty rozwojowe na każdym obszarze, zaczęło początkowo budzić we mnie naukową ciekawość, a później wątpliwości i w końcu sprzeciw.

Turystyka może bowiem w agresywny sposób konkurować z innymi możliwościami wykorzystania przestrzeni, a wzrost jej znaczenia jest przeważnie bodźcem do ograniczenia pozostałych funkcji gospodarczych, w tym rolnictwa w strukturze gospodarki wiejskiej (Meyer 2008, Pasieczny 2008).

W wyniku prowadzonych badań empirycznych i wnikliwej analizy literatury, w tym szczególnie z zakresu ekonomicznej teorii wyboru publicznego i teorii efektywności alokacyjnej, zastanawiałam się nad tym, czy to, w jaki sposób turystyka wpływa na rozwój obszarów wiejskich, zależy od czynników opisujących typ gminy, a jeśli zależy, to czy zależność ta ma charakter sprzężenia zwrotnego? Ponadto, czy można wyznaczyć spójny i charakterystyczny dla każdego typu gminy zbiór czynników, które mogą być traktowane jako stymulatory rozwoju turystyki? W jaki sposób określić typ gminy, biorąc pod uwagę nie tylko przesłanki rozwoju turystyki, ale także ich stosunek względem siebie? W konsekwencji zatem, czy możliwe jest dostosowanie w polityce finansowej gmin wiejskich nakładów publicznych na rozwój turystyki do określonych typem gminy efektów, w porównaniu do konkurencyjnych wobec turystyki innych możliwych zastosowań tychże nakładów? Konstruowanie powyższych pytań, a następnie poszukiwanie odpowiedzi na nie było powodem powstania w/w monografii.

Charakterystyka publikacji będącej głównym osiągnięciem naukowym

W publikacji *Turystyka jako czynnik rozwoju obszarów wiejskich* (Joanna Kosmaczewska, Wyd. Naukowe Bogucki, 2013, ISBN 978-83-7986-000-5, ss. 255) podejmuję próbę modelowego ujęcia problemu aktywizowania rozwoju obszarów wiejskich poprzez rozwój funkcji turystycznej.

Pozycję tę uznaję za najistotniejszą w prezentowanym dorobku naukowym, gdyż podjęłam w niej próbę wypełnienia luki badawczej, która istnieje w ekonomice turystyki oraz w

ekonomicznie rozwoju lokalnego w zakresie optymalnej alokacji środków publicznych wydatkowanych na rozwój funkcji turystycznej obszarów wiejskich.

Celem poznawczym monografii było stworzenie teoretycznego modelu zależności przyczynowo - skutkowej, który objaśnia rozwój turystyki przy założeniu, że zależność ta jest zdeterminowana czynnikami opisującymi typ gminy. **Celem teoretycznym** było rozpoznanie i próba sformułowania prawidłowości, jakie zachodzą między czynnikami opisującymi typ gminy a rozwojem turystyki. **Celem aplikacyjnym** monografii było dostarczenie wyników badań i wniosków, które mogą być inspiracją do dalszych badań nad rolą turystyki jako czynnikiem rozwoju obszarów wiejskich, ale także zachętą do adaptacji zaproponowanej metodologii badawczej w odniesieniu do innych jednostek terytorialnych. Ponadto aplikacyjnym celem pracy jest możliwość wdrożenia zbudowanego modelu do praktyki samorządowej oceny roli turystyki w gminach wiejskich. Proponowana metodologia kładzie szczególny nacisk na optymalizację nakładów na rozwój turystyki, w porównaniu z innymi konkurencyjnymi względem turystyki ich zastosowaniami.

W pracy potwierdzono zakładaną główną tezę, że czynniki opisujące typ gminy determinują istotność zmiennych mierzalnych wpływających na rozwój turystyki. Ponadto poszukiwano odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

P1: czy możliwe jest określenie typu gminy na podstawie nie tylko przesłanek rozwoju turystyki, ale także ich stosunku względem siebie? *(rozdział 3)*

P2: czy można wyznaczyć spójny i charakterystyczny dla każdego typu gminy zbiór czynników, które mogą być traktowane jako stymulatory rozwoju turystyki? *(rozdział 4)*

P3: czy efektywność nakładów na rozwój turystyki jest zróżnicowana w poszczególnych typach gmin? *(rozdział 5)*

P4: czy zmiany strukturalne lokalnej gospodarki wywołane rozwojem turystyki są zróżnicowane w poszczególnych typach gmin? *(rozdział 6)*

Odpowiedzi na tak postawione pytania badawcze były poszukiwane poprzez realizację następujących zadań badawczych:

- 1) stworzenie lub adaptację narzędzi służących do określenia typu gminy *(rozdz. 3)*,
- 2) zidentyfikowanie istotnych zmiennych mierzalnych oraz istotności poszczególnych stymulatorów wpływających na rozwój turystyki w konkretnym typie gminy *(rozdz. 4)*,
- 3) zidentyfikowanie dysproporcji pomiędzy wartością nakładów a korzystną wartością efektów ekonomicznych płynących z rozwoju turystyki *(rozdz. 5)*.

W pracy stworzono teoretyczny model współzależności występujących między rozwojem turystyki i rozwojem lokalnym, a następnie poddano go weryfikacji w oparciu o przeprowadzone badania empiryczne. Ponadto pozytywnie zweryfikowano wszystkie stawiane w pracy hipotezy.

Jako hipotezę główną przyjęto twierdzenie, że: **H₁: czynniki opisujące typ gminy determinują istotność zmiennych mierzalnych wpływających na rozwój turystyki.** Do grupy zmiennych niemierzalnych zaliczone zostały czynniki społeczne, gospodarcze i lokalizacyjne. Wybór zmiennych mierzalnych został dokonany w oparciu o studia literaturowe i zweryfikowany poprzez realną dostępność danych empirycznych dla 136 gmin poddanych badaniu w latach 2008–2010. W celu weryfikacji hipotezy głównej w procesie estymacji zidentyfikowane zostały zmienne mierzalne charakteryzujące poszczególne stymulatory, a także ich istotność dla rozwoju turystyki w poszczególnych typach gmin. Podkreślić należy, że testowany był układ wszystkich zmiennych oraz układy poszczególnych ich kombinacji dla ukrytych zmiennych: czynniki społeczne (13 zmiennych mierzalnych), czynniki gospodarcze (15 zmiennych mierzalnych), czynniki lokalizacyjne (16 zmiennych mierzalnych). W drodze eliminacji zmiennych nieistotnych oraz w oparciu o analizę reszt dla empirycznej i teoretycznej macierzy korelacji wyspecyfikowane zostały zmienne modelu dla każdego badanego typu gminy, które w największym stopniu wpływają (w danym typie gminy) na wartość wskaźnika turystyki, który objaśnia zmienną niejawną – rozwój turystyki. Pozwoliło to na wyznaczenie wiodącego stymulatora rozwoju turystyki oraz stworzenie rekomendacji dla poszczególnych typów gmin co do kierunku tworzenia produktu turystycznego.

Hipotezę główną rozwijają następujące hipotezy uzupełniające:

H₂: czynniki opisujące typ gminy determinują istotność poszczególnych stymulatorów dla rozwoju turystyki. W pracy wzięto pod uwagę trzy grupy czynników, tj. społeczne, gospodarcze i lokalizacyjne. Jednak autorka nie neguje przez to istotnej roli, jaką w rozwoju turystyki mogą odgrywać inne niebadane w pracy czynniki. Każdy typ gminy był reprezentowany przez 34 jednostki administracyjne, co wynikało z licznosci najmniej licznego typu gmin, przy czym w pozostałych typach gmin do analiz wybrano gminy leżące najbliżej środka skupienia, jako jednostki najbardziej reprezentatywne dla danego typu.

H₃: efektywność nakładów na rozwój turystyki określa rangę funkcji turystycznej w gminie,

H₄: efektywność nakładów na rozwój turystyki determinowana jest przez czynniki opisujące typ gminy,

H₅: najwyższe ekonomiczne efekty rozwoju turystyki osiągają gminy przeciętnie rozwinięte z dominującą funkcją turystyczną.

W celu zweryfikowania H₂ wykorzystane zostało modelowanie strukturalne, przy czym istotność czynników produkcji dla rozwoju turystyki określona została za pomocą wartości standaryzowanego współczynnika regresji.

Do weryfikacji H₃ zastosowana została metoda granicznej analizy danych (DEA), przy czym efektywność rozwoju turystyki testowana była w obrębie gmin tego samego typu, a parametr SE (Scale Efficiency) – efektywność skali obiektu – został potraktowany jako wyznacznik tego, na ile dana gmina jest efektywna w stosunku do optimum umożliwiającego efektywne wykorzystanie nakładów.

W celu weryfikacji H₄ ponownie zastosowana została metoda granicznej analizy danych (DEA), tym razem jednak przy potraktowaniu wszystkich analizowanych gmin jako jednego zbioru danych. Umożliwiło to wytyczenie krzywej efektywności w odniesieniu do 136 gmin, a następnie w celu porównania efektywności typów gmin został przeprowadzony test ANOVA Kruskala-Wallisa.

By móc zweryfikować H₅ w oparciu o pierwotne dane empiryczne, obliczona została wartość mnożnika turystycznego dla wybranych gmin (reprezentantów poszczególnych typów gmin), po czym zostały oszacowane efekty mnożnikowe turystyki. Ponadto w pracy założono, że czynniki opisujące typ gminy determinują zmiany strukturalne lokalnej gospodarki. W tym celu określone zostały branże kluczowe w gospodarkach poszczególnych typów gmin oraz ich potencjał rozwojowy w odniesieniu do obszaru referencyjnego. Przy czym za obszar referencyjny przyjęto wszystkie gminy wiejskie w Polsce, co umożliwiło odniesienie poziomu rozwoju poszczególnych typów gmin do ogólnej sytuacji gmin wiejskich w kraju, a także porównanie zmian w strukturze lokalnych gospodarek w zróżnicowanych typach gmin. W tej części pracy (rozdz. 6) zastosowane zostały dwie metody analityczne opierające się na analizie danych pochodzących ze źródeł statystyki publicznej (BDL GUS), tj. współczynnik lokalizacji (location quotient), również w ujęciu dynamicznym, oraz analiza przesunięć udziałów (shift-share analysis).

Zakres przestrzenny przytoczonej monografii obejmuje wiejskie obszary pojezierne, gdyż są one szczególnie interesujące z punktu widzenia rozwoju funkcji turystycznych i wykorzystania turystyki jako czynnika rozwoju lokalnego w Polsce. Wynika to z dużego

zróźnicowania społeczno-gospodarczego gmin położonych w części zachodniej, centralnej i wschodniej kraju przy jednoczesnym zbliżonym stanie posiadania walorów naturalnych. Tak więc wszelkie założenia testowane były w odniesieniu do wiejskich gmin pojeziernych, a w analizie pominięte zostały gminy miejsko-wiejskie ze względu na fakt, że wiele danych statystycznych traktuje łącznie miasto i wieś, co mogłoby powodować błędy interpretacyjne.

Zakres czasowy pracy obejmuje lata 2008–2012, przy czym w latach 2010–2013 praca była realizowana w ramach projektu badawczego habilitacyjnego finansowanego ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (Nr 3523/B/H03/2010/39).

Realizacja celów w wymiarze poznawczym, teoretycznym i praktycznym stworzyła ramy struktury pracy, która obejmuje sześć rozdziałów. Punktem wyjścia do rozważań teoretycznych było zaprezentowane w rozdziale 1 i 2 odniesienie turystyki do rozwoju obszarów wiejskich oraz określenie jej znaczenia w rozwoju wielofunkcyjnym. W rozdziale 3 zaproponowano autorską typologię gmin, która następnie stała się podstawą do weryfikowania przedstawionych w pracy hipotez. W rozdziale 4 bazując na modelach równań strukturalnych, określono zależności między czynnikami opisującymi typ gminy a rozwojem turystyki, wskazując przy tym czynniki te jako determinantę rozwoju turystyki. Rozdział 5 w swojej przeważającej części jest empiryczną ilustracją ekonomicznych efektów rozwoju turystyki w poszczególnych typach gmin. W rozdziale 6 ukazano turystykę jako bodziec zróźnicowanych w poszczególnych typach gmin zmian strukturalnych obserwowanych w lokalnej gospodarce. Konkluzje dotyczące całości pracy oraz jej aplikacyjności zostały umieszczone w podsumowaniu.

Powyższe omówienie pracy dotyczącej problematyki aktywizacji rozwoju obszarów wiejskich poprzez rozwój funkcji turystycznej, wskazuje na złożoność zjawisk i procesów ekonomicznych zachodzących w lokalnym rozwoju. Tym niemniej wkład naukowy wspomnianej pracy pozwala mieć nadzieję na stopniowe wypełnienie luki badawczej, która istnieje w ekonomice turystyki i ekonomice rozwoju lokalnego w zakresie optymalnej alokacji środków publicznych wydatkowanych przez lokalne samorzady na rozwój funkcji turystycznej obszarów wiejskich.

Wkład prezentowanej publikacji w rozwój nauk ekonomicznych

Podsumowując wkład wyżej omówionej publikacji w rozwój nauk ekonomicznych warto wskazać najważniejsze osiągnięcia:

a) o charakterze poznawczym:

- udowodnienie, że czynniki opisujące typ gminy determinują istotność zmiennych mierzalnych wpływających na rozwój turystyki (*wzbogacone pole badawcze – ekonomika turystyki*),
- udowodnienie, że czynniki opisujące typ gminy determinują istotność poszczególnych stymulatorów (czynniki społeczne, gospodarcze, lokalizacyjne) dla rozwoju turystyki (*wzbogacone pole badawcze – ekonomika rozwoju lokalnego*),
- udowodnienie, że efektywność nakładów na rozwój turystyki określa rangę funkcji turystycznej w gminie (*wzbogacone pola badawcze – teoria efektywności alokacyjnej, teoria wyboru publicznego*),
- udowodnienie, że efektywność nakładów na rozwój turystyki jest zróżnicowana w różnych typach gmin, a u podstaw tego zróżnicowania leżą czynniki opisujące poszczególne typy gmin (*wzbogacone pola badawcze – teoria efektywności alokacyjnej, teoria wyboru publicznego, ekonomika rozwoju lokalnego*),
- udowodnienie, że najwyższe ekonomiczne efekty rozwoju turystyki osiągają gminy przeciętnie rozwinięte z dominującą funkcją turystyczną (typ „gwiazdy”) (*wzbogacone pola badawcze – teoria efektywności alokacyjnej, teoria wyboru publicznego, ekonomika rozwoju lokalnego*),
- określenie i modelowe odwzorowanie zależności przyczynowo – skutkowych, objaśniających rozwój turystyki na obszarach wiejskich przy założeniu, że przy takich samych nakładach przynosi on zróżnicowane efekty ze względu na typ gminy (*wzbogacone pola badawcze – teoria efektywności alokacyjnej, teoria wyboru publicznego, ekonomika rozwoju lokalnego, ekonomika turystyki*),
- wykazanie, że turystyka oddziałuje na przemiany strukturalne lokalnej gospodarki, a rola turystyki w wielofunkcyjnym rozwoju obszarów wiejskich zależy od potencjału gminy do pełnienia dominującej roli emisyjnej lub recepcyjnej w zakresie turystyki (*wzbogacone pola badawcze – ekonomika turystyki, ekonomika rozwoju lokalnego*),

b) o charakterze teoretycznym:

- opracowanie autorskich modeli zachowań podmiotów rynku turystycznego na obszarach wiejskich, i to zarówno po stronie oferentów i ich skłonności do przedsiębiorczości, jak i po stronie konsumentów i ich skłonności do decyzji zakupowych (*wzbogacone pole badawcze – ekonomika turystyki*),

- opracowanie metodyki typologii gmin wiejskich pod względem ich predyspozycji do rozwoju turystyki z uwzględnieniem relacji między trzema przesłankami tego rozwoju (sytuacją ekonomiczno-społeczną, gospodarnością gminy, atrakcyjnością turystyczną) (*wzbogacone pola badawcze – ekonomika turystyki, ekonomika rozwoju lokalnego*),
 - opracowanie metody wyznaczania i jednocześnie wyznaczenie wiodących stymulatorów rozwoju turystyki wśród czynników opisujących poszczególne typy gmin (*wzbogacone pola badawcze – ekonomika turystyki, ekonomika rozwoju lokalnego*),
 - stworzenie autorskiego modelu odwzorowującego zróżnicowanie efektów uzyskanych w rozwoju turystyki na obszarach wiejskich z ponoszonych na ten cel nakładów oraz wyjaśniającego przyczyny tego zróżnicowania ze względu na typ gminy (*wzbogacone pola badawcze – teoria efektywności alokacyjnej, teoria wyboru publicznego*),
 - opracowanie schematu oddziaływania turystyki na przemiany strukturalne lokalnej gospodarki w poszczególnych typach gmin (*wzbogacone pola badawcze – ekonomika turystyki, ekonomika rozwoju lokalnego*),
 - opracowanie metodyki oceny turystyki jako czynnika rozwoju obszarów wiejskich (*wzbogacone pola badawcze – ekonomika turystyki, ekonomika rozwoju lokalnego*),
- c) o charakterze aplikacyjnym:
- możliwość wdrożenia zbudowanego modelu oceny roli turystyki w gminach wiejskich różnych typów do praktyki samorządowej, ze szczególnym uwzględnieniem optymalizacji nakładów na rozwój turystyki w porównaniu z innymi konkurencyjnymi względem turystyki ich zastosowaniami.

Zaprezentowany wkład w rozwój nauk ekonomicznych dotyczy czterech pól badawczych, takich jak: ekonomika turystyki, ekonomika regionu, teoria efektywności alokacyjnej i teoria wyboru publicznego.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowych

Tematyka rozwoju obszarów wiejskich poprzez rozwój funkcji turystycznej była poruszana przeze mnie w wielu pracach, jednak w sposób nieco bardziej szczegółowy chciałam wymienić jedynie te z nich, które poprzez uzyskane wyniki badań i wnioski przyczyniły się znacząco do określenia kierunku moich dalszych badań empirycznych oraz poszukiwań naukowych.

Wśród moich prac naukowych dotyczących rozwoju obszarów wiejskich poprzez rozwój funkcji turystycznej można zauważyć dwa nurty badawcze.

Pierwszy nurt dotyczy zagadnień związanych z aktywizowaniem wspomnianego rozwoju, i to zarówno na poziomie lokalnych społeczności, jak i podmiotów gospodarczych. Prowadzone przeze mnie rozważania w tym obszarze dotyczyły roli kapitału społecznego (rozpatrując jedynie jego pozytywną stronę) jako endogenicznego zasobu wiejskiej społeczności lokalnej, w kontekście turystycznego rozwoju obszarów wiejskich (*Kapitał społeczny mieszkańców wsi jako czynnik turystycznego rozwoju obszarów wiejskich*). Rozważania oparte zostały o źródła literaturowe poruszające wspomnianą problematykę, a następnie poddane częściowej weryfikacji z wykorzystaniem metody studium przypadku (gmina Wijewo, gmina Kobyła Góra). Aby wskazać na znaczenie kapitału społecznego jako jednego z czynników umożliwiających rozwój funkcji turystycznej wsi, opracowano mapę kapitału społecznego gmin wiejskich województwa wielkopolskiego, przy wykorzystaniu metody wzorca rozwoju Z. Hellwiga, a następnie podjęto próbę określenia turystycznej funkcji wybranych gmin wiejskich (wskaźnik: Baretje`a-Deferta) oraz przeprowadzono hipotetyczną refleksję wskazującą na synergię analizowanych zjawisk. W artykule weryfikacji została poddana hipoteza, że nie tylko kapitał społeczny może mieć wpływ na turystyczny rozwój obszarów wiejskich, ale także sam rozwój funkcji turystycznej wpływa pozytywnie na kapitał społeczny. Uzyskane wyniki pozwoliły określić nie tylko ogólne zasoby kapitału społecznego w badanych jednostkach terytorialnych, ale dały możliwość prześledzenia dwóch odmiennych wzorów społecznej aktywności tworzącej dwa odmienne typy kapitału społecznego. We wnioskach możliwe było stwierdzenie, że rozwój funkcji turystycznej możliwy jest tylko na tych obszarach wiejskich, których mieszkańcy i samorząd lokalny potrafią tak zarządzać posiadanymi zasobami, by poprzez współdziałanie i zaufanie realizować indywidualne i grupowe cele w ramach nieformalnych sieci i organizacji pozarządowych. Natomiast partycypacja mieszkańców w korzyściach wynikających z rozwoju turystyki jest większa w sytuacji, gdy oferowany produkt turystyczny składa się z komplementarnych usług, które mogą być świadczone przez lokalną społeczność.

W ramach kontynuacji tego nurtu badań, w kontekście przedsiębiorczych postaw mieszkańców i ich otwartości na współdziałanie podjęto badania wśród podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie gminy wiejskiej Liniewo (*Działania inwestycyjne w okresie spowolnienia gospodarczego na przykładzie podmiotów branży turystycznej i firm kooperujących zlokalizowanych w gminie wiejskiej*). Badania dotyczyły samooceny kondycji

finansowej i działań inwestycyjnych w okresie spowolnienia gospodarczego podejmowanych przez podmioty gospodarcze klasyfikowane do sekcji I (PKD – działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi) oraz podmioty kooperujące z sektorem turystycznym. Charakterystyka działań inwestycyjnych firm kooperujących z sektorem turystycznym została dokonana w oparciu o podmioty, które podczas badania zadeklarowały, iż część ich przychodów pochodzi z dostarczania produktów lub usług do firm bezpośrednio obsługujących turystów.

Otrzymane wyniki pozwoliły ustalić, że podmioty gospodarcze prowadzące działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, w badanych gminach wiejskich funkcjonują jako mikroprzedsiębiorstwa zależne głównie od poziomu konsumpcji usług turystycznych Polaków. W związku z tym okres spowolnienia gospodarczego w mniejszym stopniu ma negatywny wpływ na ich realne funkcjonowanie. Ponadto podmioty prowadzące działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi znajdują się w lepszej sytuacji finansowej niż podmioty kooperujące. Wyniki badań potwierdziły zakładaną tezę, że część podmiotów w latach 2009-2011 podjęła działania inwestycyjne, co należy ocenić jako wykorzystanie okresu spowolnienia gospodarczego do rozwoju i zwiększenia konkurencyjności swojej firmy. Przeprowadzone badania stały się także inspiracją do dalszych badań i rozważań na temat zakorzenienia działania ekonomicznego, co znalazło swój wyraz w artykule *Zakorzenienie terytorialne jako czynnik rozwoju lokalnego*. Przy czym zakorzenienie terytorialne jest rozumiane w niniejszym artykule jako związek podmiotu gospodarczego z procesami zachodzącymi na terenie jego funkcjonowania (Stachowiak 2011, Dudek 2011).

W kontekście aktywizowania rozwoju obszarów wiejskich poprzez rozwój funkcji turystycznej pomocna była także analiza pojęcia przedsiębiorczości w kontekście prowadzenia działalności agroturystycznej (*Agrotourist activity as a manifestation of family entrepreneurship*). Przeprowadzone badania wśród rodzinnych gospodarstw agroturystycznych w powiecie międzychodzkiem (woj. wielkopolskie) umożliwiły nakreślenie procesu transformacji rodzinnych gospodarstw agroturystycznych w podmioty gospodarcze świadczące usługi agroturystyczne. Rodzinne gospodarstwo agroturystyczne zostało przy tym zdefiniowane jako gospodarstwo rolne, które świadczy usługi agroturystyczne w ramach ubocznego zajęcia zarobkowego i nie prowadzi działalności gospodarczej w zakresie świadczenia usług dla turystów. W artykule określono model struktury gospodarstwa agroturystycznego ewoluujący w czasie, oraz wykazano, że wobec postępujących i

nieuniknionych zmian jakie mają miejsce na obszarach wiejskich mieszkańcy wsi przyjmują różnicowane postawy. Część z nich upatruje w zmianach swoje szanse, akceptuje zmiany i stara się je wykorzystać w najbardziej optymalny dla siebie i swojej rodziny sposób, przyjmuje zatem postawy przedsiębiorcze. Pozostała część lokalnej społeczności, która w zmianach upatruje zagrożenie dla tego co sprawdzone i znane, nie akceptuje przeobrażeń i przyjmuje postawę bierną.

Drugi nurt badawczy silnie zauważalny w moim dorobku naukowym dotyczy efektywności rozwoju obszarów poprzez rozwój funkcji turystycznej. W ramach tego nurtu badawczego testowano hipotetyczną zależność między wskaźnikiem przedsiębiorczości a rozwojem ekonomiczno-społecznym gminy oraz rozwojem turystycznym gminy (*Przedsiębiorczość jako stymulanta turystycznego rozwoju obszarów wiejskich*). Weryfikacji hipotezy dokonano na podstawie analizy danych statystycznych dla 348 gmin wiejskich, wykorzystując przy tym współczynnik korelacji liniowej i metodę sum standaryzowanych. Ustalono, że istnieje silna statystyczna zależność między wskaźnikiem przedsiębiorczości i rozwojem ekonomiczno-społecznym gminy ($r = +0,72$), jak i między wskaźnikiem przedsiębiorczości i rozwojem turystycznym gminy ($r = +0,7$). Wysłano wniosek, że przedsiębiorczość może być określana jako stymulanta turystycznego rozwoju obszarów wiejskich.

Kolejnym etapem badań podjętych w ramach tego nurtu było określenie kryteriów, które wskazywałyby na rangę funkcji turystycznej na obszarach wiejskich i tym samym pozwoliły na identyfikację dysproporcji pomiędzy wartością poniesionych nakładów, a wartością korzystnych efektów ekonomicznych wynikających z rozwoju turystyki. (*Analiza efektywności gospodarowania gmin wiejskich w kontekście rozwoju funkcji turystycznej z wykorzystaniem metody DEA*). W artykule przyjęto hipotezę, że kryterium takim może być relacja wybranych nakładów na rozwój turystyki w odniesieniu do efektów, rozumianych jako wskaźnik funkcji turystycznej miejscowości (wskaźnik Baretje'a i Deferta). Do weryfikacji postawionej hipotezy wykorzystano metodę granicznej analizy danych (DEA), którą objęto 67 gmin wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego. W wyniku przeprowadzonej analizy potwierdzono, że efektywność techniczna może być traktowana jako kryterium, które weryfikuje rangę funkcji turystycznej na obszarze gminy wiejskiej. Dla gmin wiejskich, których priorytetem rozwoju jest funkcja turystyczna, wskaźnik efektywności względnej powinien wynosić 1, natomiast w przypadku gmin, które ukierunkowane są na

wielofunkcyjny rozwój, w tym także, ale nie głównie na rozwój turystyki wspomniany wskaźnik powinien przekraczać wartość średnią dla porównywanych gmin.

5.1 Statystyka publikacji i aktywności naukowej

Przed uzyskaniem stopnia doktora opublikowałam 5 opracowań naukowych, z tego 4 w czasopiśmie lub zeszytach naukowych, oraz 1 jako rozdział w monografii o charakterze zbiorowym. Ponadto test rozprawy doktorskiej, po uwzględnieniu uwag recenzentów został opublikowany w monografii *Wpływ agroturystyki na rozwój ekonomiczno-społeczny gminy* (Wyd. Naukowe Bogucki, 2007, ss. 221, ISBN 978-83-60247-95-2).

Dorobek naukowy po doktoracie obejmuje 48 opublikowanych prac naukowych, z czego 9 pozycji powstało przy współautorstwie (sumaryczna liczba punktów MNiSW: 326). Byłam także współredaktorem 2 pozycji zbiorowych (monografii naukowych) wydanych w języku angielskim.

Syntetyczne zestawienie moich publikacji naukowych uzyskanych po otrzymaniu stopnia naukowego doktora oraz podejmowanej aktywności naukowej zawiera tabela 1, natomiast szczegółowy spis opublikowanych prac zawiera załącznik 3.

Przeważająca większość moich prac naukowych to oryginalne prace twórcze oparte na przeprowadzonych badaniach empirycznych dotyczących m.in.:

- a) samooceny sytuacji finansowej podmiotów gospodarczych prowadzących działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi oraz podmiotów kooperujących,
- b) przedsiębiorczych postaw,
- c) związku podmiotu gospodarczego z procesami zachodzącymi na terenie jego funkcjonowania (zakorzenie działań ekonomicznych),
- d) konkurowania i współdziałania gospodarstw agroturystycznych,
- e) gościnności jako czynnika tworzącego niematerialną wartość gospodarstwa agroturystycznego.

Moje prace naukowe ukazały się w takich recenzowanych czasopiśmie naukowych punktowanych na liście ministerialnej takich jak:

- a) Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu,
- b) Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego
(Ekonomiczne Problemy Usług, Ekonomiczne Problemy Turystyki),
- c) Zeszyty Naukowe Kolegium Gospodarki Światowej SGH,
- d) Zeszyty Naukowe SGGW - Acta Scientiarum Polonorum – Oeconomia,

- e) Zeszyty Naukowe SGGW - Ekonomia i Organizacja Gospodarki Żywnościowej,
- f) Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis, seria Oeconomica,
- g) SERiA - Roczniki Naukowe Rolnictwa i Agrobiznesu,
- h) Studies in Physical Culture and Tourism,
- i) Prace Naukowe Wyższej Szkoły Handlu i Usług w Poznaniu

Istotną pozycją jest także artykuł *Residents' perceptions of tourism and their implications for policy development: evidence from rural Poland* opublikowany we współautorstwie w renomowanym czasopiśmie *Community Development* wydawanym przez uznane wydawnictwo Taylor & Francis Group.

Cytowalność prezentowanego dorobku zgodnie z bazą Web of Science wynosi 4, natomiast zgodnie z bazą Harzing's Publish or Perish jest ich 59 (współczynnik Hirscha wynosi 5). Lista publikacji cytujących mój dorobek naukowy jest szersza, a wśród nich należy wymienić m.in. takie prace jak:

- a) L. Yang, Impacts and challenges in agritourism development in Yunnan, China, *Tourism Planning & Development*, Vol. 9, Iss. 4, 2012, pp. 369-381
- b) Kong Xiru, The Research of Rizhao Rural and Agricultural Tourism Development *Chinese Agricultural Science Bulletin*, 2012,28(26), pp. 311-316
- c) S. Baum, The Tourist Potential of Rural Areas in Poland, *Eastern European Countryside*. Volume 17, Issue 1 2011, pp. 107–135
- d) S. Baum, Ausprägung interregionaler Disparitäten und Ansätze zur Entwicklung ländlicher Räume in Mittel- und Osteuropa, *Studies on the agricultural and food sector in Central and Eastern Europe*, No. 67, 2012, <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:gbv:3:2-18763>
- e) M. Bednarek –Szczepańska, Agritourism in Poland – self governments' views versus reality, *Aspects of localities, Discussion Papers*, 2011, ISSN: 0238–2008

Tabela 1. Syntetyczna charakterystyka dorobku naukowego po uzyskaniu stopnia naukowego doktora

Grupa	Kategoria		Liczba
A	Publikacje naukowe w czasopismach znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JCR) lub na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH PLUS)		Razem: 1
B	Monografie, publikacje naukowe w czasopismach międzynarodowych lub krajowych innych niż znajdujące się w bazach lub na liście, o których mowa w pkt II A		Razem: 45
	w tym	B1. Publikacje w czasopismach zagranicznych	3
		B2. Publikacje angielskojęzyczne w czasopismach polskich	4
		B3. Publikacje polskojęzyczne w czasopismach polskich	20
		B4. Rozdziały w monografiach w języku angielskim	5
B5. Rozdziały w monografiach w języku polskim		13	
C	Autorstwo lub współautorstwo opracowań zbiorowych, katalogów zbiorów, dokumentacji prac badawczych, ekspertyz, utworów i dzieł artystycznych		2
D	Liczba cytowań publikacji wg bazy Web of Science (WoS) - (Cited Reference Search)		4
Zal. 4a	Kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach		Razem: 7
	w tym	Kierownictwo projektami badawczymi	4
		w tym	
		międzynarodowymi	1
krajowymi		3	
Udział w projektach badawczych	3		
w tym	międzynarodowych	3	
krajowych	0		
Zal.4b	Otrzymane nagrody i wyróżnienia		Razem: 3
Zal. 4c	Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych zagranicznych czasopism		Razem: 7
	w tym	Editor-in- Chief	1
		Editorial Board	3
		Recenzent	3
Recenzowanie publikacji w czasopismach międzynarodowych i krajowych		23	
Zal. 4d	Osiągnięcia dydaktyczne		
Zal.4e	Informacja o współpracy międzynarodowej habilitanta		
		Udział w komitetach organizacyjnych i naukowych międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych	3
		Udział w konsorcjach i sieciach badawczych	4
	Członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych	3	
Zal. 4f	Staże w zagranicznych i krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich		3
Zal. 4g	Działalność popularyzująca naukę		Razem: 20
	w tym	Wygłoszone referaty na konferencjach zagranicznych	6
		Wygłoszone referaty na konferencjach krajowych	13
Zaprezentowane postery		1	

5.2 Pozostałe osiągnięcia i plany naukowe

W swojej dotychczasowej pracy naukowej kierowałam 4 projektami, z czego 1 projekt dotyczył badań międzynarodowych, a 3 były realizowane wyłącznie w Polsce.

Od 2010 do 2013 roku samodzielnie realizowałam grant habilitacyjny (Nr 3523/B/H03/2010/39) przyznany w 39 konkursie MNiSW na temat *Ekonomiczne aspekty rozwoju turystyki na wiejskich obszarach pojeziernych*. W wyniku realizacji tego projektu badawczego powstało kilka artykułów oraz monografia naukowa *Turystyka jako czynnik rozwoju obszarów wiejskich*. W ramach projektu prowadzone były rozległe badania empiryczne wśród mieszkańców wybranych gmin wiejskich oraz właścicieli podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na obszarze objętym badaniami.

Ponieważ moje badania dotyczące aktywizowania i rozwoju obszarów wiejskich poprzez rozwój funkcji turystycznej dotyczą wyłącznie Polski, a ich wyniki, ze względu na krajową specyfikę obszarów wiejskich są trudne do zastosowania w innych państwach zaczęłam poszerzać swoje naukowe zainteresowania. Przejawem tego było kierowanie międzynarodowymi badaniami realizowanymi wspólnie z partnerami z Portugalii - The Polytechnic Institute of Leiria, Portugal (Francisco Dias, PhD) i Litwy - Vytautas Magnus University Kaunas (Lina Pileliene, PhD). Badania dotyczyły analizy czynników, którymi kierują się studenci programu Erasmus wybierając Uczelnię goszczącą. Badania będą powtórzone w roku 2017 (wrzesień-październik), a docelowo mają zostać przekształcone w Obserwatorium - ATO (Academic Tourism Observatory).

W 2012 roku jako laureat konkursu stażowego B+R „Z transferem na Ty” wyjechałam na miesięczny staż do sieci hoteli w Portugalii (Fatima Hotels). Przedmiotem stażu było testowanie aplikacyjności metody oceny jakości świadczonych usług – SERVQUAL. Wyniki realizowanych w tym czasie badań zostały opublikowane w artykule *The relationship between perceived service quality and positive word of mouth effect. The case of four star hotel in Fatima*.

W 2014 roku jako członek GITUR (Tourism Research Unit at Instituto Politecnico de Leiria) - Międzynarodowej Grupy Badawczej organizowałam w Polsce II Międzynarodową Konferencję Naukową (2nd International Conference of Tourism, Hospitality and Recreation). Formuła konferencji zakłada, że odbywa się ona za każdym razem w innym kraju, a Komitet Naukowy tego wydarzenia liczył 55 osób z całego świata. Konferencja odbywa się pod naukowym patronatem czasopisma EJTHR (European Journal of Tourism, Hospitality and Recreation). Ponadto konferencja uzyskała wsparcie finansowe w ramach

projektu DUN - wniosek o finansowanie działalności upowszechniającej naukę, którego byłam pomysłodawcą i kierownikiem (nr 790/P-DUN/2014).

W 2013 roku zostałam zaproszona do konsorcjum, które zostało stworzone na potrzeby projektu Leonardo da Vinci Partnership 2013 wraz z partnerami z 10 innych państw. Projekt dotyczył e-learningu w agroturystyce, ale nie otrzymał w tym konkursie wsparcia (*Nr projektu: 2013-1-PT1-LEO04-161074, Koordynator projektu: Leo Academy – Portugalia*). Mimo braku finansowania dla wspomnianego wniosku był to początek efektywnej i trwającej do dziś współpracy wśród współautorów projektu.

W chwili obecnej uczestniczę w projekcie „Destination Brand Index (DBI) as a marketing decision support system (MDSS)”, który jest realizowany przez Międzynarodową Grupę Badawczą GITUR. W związku z tym, jestem członkiem roboczej grupy (International Collaborative Research Network -ICRN) i koordynatorem badań pilotażowych w Polsce.

Udział w licznych konferencjach był nie tylko okazją do wymiany poglądów naukowych, ale także do nawiązania nowych kontaktów i podjęcia współpracy z badaczami z zagranicznych ośrodków naukowych, takimi jak:

- Rhodri Thomas, Professor of Tourism and Events Policy, Head of International Centre for Research in Events, Tourism and Hospitality (ICRETH), Leeds Metropolitan University, UK
- Francisco Dias, Professor of the Polytechnic Institute of Leiria, Portugal

Efektom tej współpracy jest artykuł *Residents' perceptions of tourism and their implications for policy development: evidence from rural Poland*

- Carlos Rodríguez, Professor of Department of Applied Economics, University of the Basque Country, Spain
- Ricardo Bustillo Mesanza, Professor of Department of Applied Economics, University of the Basque Country, Spain

Efektom tej współpracy jest przygotowany we współautorstwie artykuł *'Study First' or 'Tourist First' – what is the attraction for exchange students*, który został zgłoszony do czasopisma *Revista de Educación* (w trakcie recenzji).

Zaprezentowana charakterystyka moich osiągnięć naukowych jest syntetycznym i uproszczonym ujęciem podejmowanych aktywności.

W najbliższej przyszłości zamierzam rozwijać podjętą przeze mnie działalność naukowo-badawczą zarówno indywidualnie, jak i w międzynarodowych zespołach

badawczych. Podejmę próbę wdrożenia zaproponowanego przeze mnie modelu oceny roli turystyki w gminach wiejskich różnych typów do praktyki samorządowej, ze szczególnym uwzględnieniem optymalizacji nakładów na rozwój turystyki w porównaniu z innymi konkurencyjnymi względem turystyki ich zastosowaniami. W przyszłości mam zamiar rozwijać współpracę międzynarodową i aplikować o krajowe i międzynarodowe wsparcie w ramach prowadzonych przeze mnie badań naukowych.

